

LES DROGUES I L'ENQUESTA DE VICTIMITZACIÓ

JOSEP M. ARAGAY, JULI SABATÉ. Universitat de Barcelona

dossier

L'enquesta de victimització és una eina per al coneixement de la delinqüència i la inseguretat ciutadana; per tant, tracta de les drogues il·legals i els drogoaddictes només tangencialment. Tanmateix, un breu esquema dels seus resultats pel que fa a aquesta problemàtica seria el següent:

1. La seguretat ciutadana és un terreny definit per la por a la violència (en especial la irracional) dels individus o grups als quals hom en responsabilitza.

2. Per tant, si drogues i drogoaddictes responen a l'estereotip de la violència irracional i fan por, són vistos i tractats amb una certa dosi d'intolerància i hom els fa molt responsables de la delinqüència.

3. Tanmateix, els darrers anys, la gent comença a veure que els drogoaddictes són unes persones amb problemes i que cal ajudar-los, i aquesta visió preventiva-estructural i d'ajut sembla anar creixent.

La por a la violència

Les pors de la gent es refereixen a la violència, que es concreta en les situa-

cions i persones a les quals hom atribueix una càrrega de violència irracional, real o suposada.

El qüestionari s'interessa per les preocupacions dels entrevistats de dues maneres: amb una pregunta oberta (de resposta, per tant, espontània), i amb un llistat de temes dels quals cal avaluar la preocupació.

Espontàniament la droga no apareix gaire. La majoria de respostes parlen de la delinqüència, en especial la que comporta violència. La preocupació per l'atur (petita, de cara a la seguretat) s'ha anat incrementant i les referències a la droga són molt escasses i els darrers anys decreixen.

La presència de la droga és escassa en la vivència espontània de la seguretat; i a més, en la mesura que disminueix la seva visibilitat com a problema social, disminueix el percentatge d'entrevistats que l'esmenten directament.

A pregunta suggerida, els drogoaddictes preocupen molt, però la violència juvenil i els caps rapats preocupen més: òbviament, si es posa la gent davant la menció expressa dels drogoaddictes, l'avaluació que fan de la preocupació és alta.

Observeu que darrerament la contaminació i el cost de la vida arriben a preocupar més que els drogoaddictes.

La conjunció de les dues preguntes és clarificadora: la gent tem la violència (sobretot la personal) i no la droga. Ara bé, la menció expressa dels drogoaddictes com a factor de preocupació fa connectar els entrevistats amb un dels grans tòpics de l'imaginari col·lectiu dels darrers anys: el drogoaddicte com a vehicle de violència irracional (en el sentit d'imprevisible i per tant atemoridora), i en demostra la potència encara avui.

Més encara, si la gent avalua la por que li fan alguns grups convencionalment considerats problemàtics i la compassió que li desperten, els únics que fan més por que compassió són els caps rapats i els joves amb imatge agressiva. Als drogoaddictes (i a la resta de grups) se'ls compadeix més que se'ls tem.

Intolerància davant les situacions d'inseguretat

La intolerància amb què es viu la problemàtica de la droga és una manifestació

Avaluació de la preocupació per qüestions que creen inseguretat

Les qüestions	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
La violència juvenil					7,78	7,83	7,72	7,83
Els caps rapats								7,75
Contaminació a la ciutat	7,10	7,54	7,12	7,39	7,43	7,37	7,49	7,50
Els drogoaddictes	7,40	7,99	7,44	7,84	7,87	7,76	7,64	7,48
Augment del cost de la vida	7,60	7,31	6,93	7,69	7,90	7,70	7,65	7,42
Assistència mèdica	6,60	6,92	6,46	6,88	6,40	6,74	6,79	6,80
Quedar-se sense feina	4,80	5,25	5,42	6,17	6,46	7,17	6,40	6,60
Robatori, atracament, agressió	7,00	7,18	7,53	7,70	7,20	7,09	7,01	6,46
Accident de circulació	5,80	6,60	6,33	6,62	6,46	6,60	6,48	6,46

Grups	Avaluació	
	Por	Compassió
Prostitució al carrer	2,37	5,61
Caps rapats	6,76	2,41
Gitanos	2,70	3,34
Captaires, rodamóns	2,03	6,13
Drogoaddictes	4,69	5,85
Joves amb imatge agressiva	6,01	2,85
Joves sense feina	1,83	7,53
Immigrants europeus i americans	1,80	3,90
Immigrants marroquins i algerians	2,29	4,21
Immigrants de l'Àfrica negra	2,03	4,29
Nens o adolescents sols pel carrer	1,64	6,62

Avaluació de la gravetat social dels temes						
Gravetat	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Maltractaments als nens	8,20	8,42		8,78	8,70	8,76
Agressió sexual					8,65	8,65
Tràfic de drogues	7,90	8,31		8,57	8,61	8,42
Atracaments a les persones	7,80	8,08		8,37	8,37	8,31
Adulteració d'aliments i begudes	7,80	8,23		8,36	8,29	8,28
Contaminació industrial	7,50	7,79		8,06	8,10	8,21
Corrupció política					8,29	8,07
Robatoris a domicilis	7,50	7,72		7,94	8,03	8,00
Atracaments a comerços	7,20	7,58		7,98	7,96	7,93
Consum de drogues	7,80	8,16		8,24	8,27	7,91
Frau econòmic					8,05	7,77
Robatori de bossa o cartera					7,71	7,49
No pagar impostos	6,40	6,77		7,07	7,25	7,28
Robatoris de vehicles	6,10	6,38		6,51	7,01	6,75
Agressions i baralles juvenils						7,89

tació concreta de la intolerància general que s'ha instal·lat els darrers anys en les nostres societats (davant del diferent, l'immigrant, etc.).

Un bon indicador de la intolerància el constitueix l'opinió sobre els fets més greus per a la vida de la societat. De sempre, els fets més greus han estat els maltractaments de nens i les agressions sexuals. El tercer fet més repudiat ha estat el tràfic de drogues.

El consum de drogues ha estat considerat sempre menys greu, però amb unes avaluacions superiors a la gravetat de la contaminació industrial, els atracaments a comerços, els robatoris a domicilis, no pagar impostos o robar un cotxe.

La percepció de la gravetat social d'aquests fets reflecteix els grans trets de la sensibilitat contemporània i també les seves contradiccions quant a la seguretat en la convivència.

El tràfic de drogues és un fet gravíssim per a la societat i és tan potent la por

a la droga que fins i tot el seu mer consum ho és, tot i que menys. És una dada lògica: si els drogoaddictes són subjectes que porten violència irracional, el que els la provoca és greu.

Hi ha dos indicadors més, un és l'atribució al consum de droga de la màxima responsabilitat en l'augment de la delinqüència, i l'altre és la consideració que la millor mesura contra la delinqüència és la persecució dels traficants de droga:

- Es proposa als entrevistats d'avaluar el pes d'una sèrie de possibles causes de l'increment de la delinqüència. Doncs bé, el consum de droga ha estat sempre la causa més avaluada del llistat.

- Es demana als entrevistats d'avaluar la utilitat d'una sèrie de possibles mesures per resoldre la problemàtica de la delinqüència. La persecució dels traficants de droga mereix un punt i a part: ha estat sempre la mesura més avaluada. Pel que fa al consum, la utilitat de pena-

litzar-lo ha estat sempre menys avaluada, però hom hi creu més, per exemple, que en el fet d'augmentar el nombre de policies.

Comprensió dels problemes dels drogoaddictes

Els darrers anys s'està obrint pas una vivència de major comprensió dels problemes dels drogoaddictes i de la utilitat de les polítiques d'ajut i rehabilitació.

Es proposen parelles d'opinions totalment contraposades en l'escala d'1 a 9, demanant als entrevistats de situar-s'hi. En un extrem (valor 1), la posició més emotiva i crispada, i a l'altre extrem (valor 9), la més racional.

Es barregen enunciats predominantment emotius amb enunciats bàsicament racionals: en els primers hom s'hi ha manifestat una mica crispada i en els segons, força racional.

L'enunciat "els drogoaddictes són

	1992	1993	1995	
- Tots els drogoaddictes són delinqüents	6,77	7,27	7,15	- Els drogoaddictes són persones amb problemes
- Castigar el tràfic i el consum de drogues			4,64	- Legalitzar-la per abaratir-la i que sigui menys adulterada

delinqüents “contra” els drogoaddictes són unes persones amb problemes” rep una de les avaluacions que més es decanten cap a la segona part (indicador de racionalitat en la consideració dels drogoaddictes com a persones possiblement més víctimes de les contradiccions socials que culpables de la delinqüència).

En l'enunciat sobre les drogues “la solució és castigar el tràfic i consum de drogues “contra” la solució és legalitzar-les per abaratir-les i que siguin menys adulterades”, l'avaluació frega el valor mitjà.

D'altra banda, si bé la mesura més valorada de cara a resoldre la problemàtica de la delinqüència ha estat sempre la persecució dels traficants de droga, les altres tres mesures més avaluades són preventives i estructurals, i la primera d'elles és la de promoure programes d'ajut i rehabilitació de drogoaddictes. Tal com es veu en l'evolució de dos indicadors, aquesta perspectiva sembla incrementar-se:

- Disminució de la presència de la droga en la resposta espontània de les preocupacions de la gent.

- Increment en la consideració dels drogoaddictes com a persones amb problemes. També es pot veure aquesta evolució en les opinions relatives a la delinqüència: causes del seu increment i mesures a prendre.

Les causes de la delinqüència

La causa principal de l'increment de la delinqüència és el consum de droga. Tanmateix, les causes més avaluades a continuació són estructurals i preventi-

ves: la manca d'educació, la injustícia de l'estructura social. La consideració de l'atur està un xic en funció de la conjuntura econòmica. Aquesta pregunta es fa des del primer any de l'enquesta; a les primeres edicions en percentatges (es demanava esmentar les tres causes principals), i des de 1987 en l'escala 1 a 9.

L'evolució d'aquestes quatre causes principals sembla confirmar el decantament racional. Certament, el consum de drogues ha estat sempre la causa més esmentada/avaluada. Des de 1987, però, l'avaluació que se'n fa va baixant (amb excepcions el 1991 i 1994), mentre les

Causas de l'augment de la delinqüència

	Suma de les tres causes que s'esmenten			
	1983	1984	1985	1986
Consum de drogues	76,3	67,5	65,4	74,1
Atur en general	62,2	70,0	66,6	67,0
Situació econòmica	40,7	41,6	41,3	40,9
Poca duresa de les penes	31,5	30,8	31,7	34,1
Manca d'educació	14,7	26,1	25,5	23,5
No preocupació poders públics	8,2	7,3	8,3	7,9
Estructura social injusta	9,7	14,6	16,0	13,8
Excés de tolerància	5,0	8,5	10,3	8,5
Ineficàcia de la policia	2,6	5,8	6,3	7,7
Incidència negativa de TV/cinema	5,3	8,9	10,4	7,1
Pèrdua de valors morals	11,4	14,4	13,3	11,6

Avaluació 1 a 9									
	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Consum de drogues	8,4	8,3	8,3	8,3	8,54		8,10	8,39	8,00
Atur	7,5	8,1	7,2	7,4	7,30		8,00	7,51	7,77
Manca d'educació	6,5	6,7	7,1	7,1	7,49		7,94		7,59
Estructura social injusta	6,4	6,5	6,7	6,9	6,99		7,53	7,23	7,11
Poca duresa de les penes / ineficàcia lleis i justícia	7,1	6,5	7,0	7,0	7,40		7,20	6,98	7,02
Manca de preocupació dels poders públics	6,5	6,7	6,7	6,8	7,07		6,89	6,69	6,90
Ineficàcia de la policia	5,3	5,5	5,9	6,5	6,09		6,35	6,19	6,22
Situació econòmica/ augment dels preus	7,3	7,6	5,5	5,7	6,21		5,92		5,75

Mesures que hauria de prendre l'Administració per resoldre la delinqüència

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Perseguir els traficants de droga	8,4	7,7	8,28	8,08	8,64		8,52	8,37	8,22
Que tothom pugui tenir feina								8,05	8,22
Programes de reinserció de delinqüents			7,65	7,42	7,67		7,98	7,67	7,67
Que la justícia actuï amb major rigor i duresa	7,5		7,21	7,21	7,66		7,29	7,46	7,38
Penalitzar el consum de drogues			6,53	6,55	7,09		6,64	6,82	6,45
Programes d'ajut i rehabilitació de drogoadictes			7,65	7,68	8,00		8,20		7,95
Incrementar centres d'assistència a les víctimes	7,6	7,4	7,54	7,49	8,04		8,05		
Incrementar vigilància nocturna zones conflictives	8,0	7,6	7,88	7,93	8,07		7,96		
Augmentar la il·luminació dels carrers				6,83	6,59		6,41		
Incrementar el nombre de policies	5,9	5,4	5,97	6,49	5,77		5,62		6,51
Donar feina als immigrants d'altres països									6,37
Limitar l'emigració d'altres països									5,80

altres són cada cop més considerades. En els darrers vuit anys, l'avaluació de la manca d'educació s'ha incrementat un punt, i la de la injustícia de l'estructura social, més de mig punt.

Les mesures per resoldre la delinqüència

L'opinió sobre les millors mesures indica amb més claredat la creixent presència de la raó en la consideració de les drogues.

Es fan dues preguntes: una és oberta (resposta espontània) i l'altra demana d'avaluar una sèrie de mesures que pot prendre l'Administració.

Els resultats de la pregunta oberta es decanten significativament: les drogues apareixen amb percentatges baixíssims, i a més van disminuint cada any les referències; i, d'altra banda, les mesures estructurals i preventives són més esmentades que les mesures immediates i repressives, i van augmentat els seus percentatges.

Mesures per resoldre la delinqüència (resposta espontània)

	1990	1991	1992	1993	1995
Creació de llocs de treball, menys atur	19,4	25,2		35,1	33,7
Més educació (i altres mesures per al jovent)	7,7	14,2		22,9	15,0
Més duresa per part de la justícia (mà dura)	18,3	19,6		15,5	15,9
Més i millor policia i vigilància	31,4	11,4		9,8	16,6
Ajut a la població pobra i marginada	2,6	3,8		4,7	2,7
Droga, mesures preventives (prevenció, rehabilit.)	2,7	1,8		2,4	2,6
Altres mesures	4,8	11,8		6,9	10,9
Total	100,0	100,0		100,0	100,0

El decantament cap a la racionalitat de la segona pregunta és també cert: la mesura més avaluada sempre ha estat la persecució dels traficants de droga. Tanmateix, cal assenyalar que la seva consideració va baixant: els darrers tres anys la nota s'ha reduït quasi mig punt.

Ajudar i rehabilitar drogoadictes (conseqüència lògica de la seva consideració com a persones amb problemes) és la mesura que va experimentar un creixement més clar i sostingut al llarg dels primers anys de la seva sèrie (amb l'excepció d'enguany).

Hi ha una darrera mesura relativa a

les drogues, clarament repressiva: la penalització del seu consum. L'avaluació que en fa la gent és clarament inferior a les altres dues, amb molta diferència.

Enguany s'ha introduït la problemàtica de la immigració estrangera (molt lligada a la problemàtica del petit tràfic de drogues): de les dues mesures presentades (donar feina als immigrants d'altres països i limitar la immigració d'altres països), la més ben avaluada ha estat la primera, amb més de mig punt de diferència. 🔑